Anticiparea pronominală în română – originea şi evoluţia fenomenului

Tomasz KLIMKOWSKI[*]

Keywords: *clitic doubling, pronominal anticipation, Romanian*

În română, ca şi în alte limbi romanice, dublarea pronominală trebuie să fi apărut mai întâi ca reluare a complementului direct, în vederea remedierii identităţii formale dintre subiect şi complementul direct, produsă prin pierderea opoziţiei cazuale nominativ-acuzativ din latină, cu mici excepţii, precum pronume personale. Reluarea complementului direct este comună tuturor limbilor romanice şi reprezintă o tendinţă naturală şi normală de prevenire a perturbării funcţiilor sintactice într-o topică marcată, inversată:

rom. ***Cartea a lăsat-o*** *pe masă.*
it. ***Il libro l'ha lasciato*** *sulla tavola.*
fr. ***Le livre,*** *il* ***l'a laissé*** *sur la table.*
sp. ***El libro lo dejó*** *sobre la mesa.*
port. ***O livro deixou-o*** *sobre a mesa.*

Nu era, totuşi, o soluţie evidentă şi singura posibilă, după cum demonstrează exemplele din limba romanşă, care admite antepunerea complementului direct fără reluarea acestuia. Acest caz este, totuşi, unul special şi trebuie pus în legătură cu influenţa germanică:

sursilvană ***Il cudisch ha*** *el* ***laschau*** *silla meisa.*
germ. ***Das Buch hat*** *er auf dem Tisch* ***gelassen****.*

Facem abstracţie de faptul că în unele limbi, în cazul substantivelor personale sau animate, cel mai uşor confundabile, a acţionat în paralel o tendinţă de introducere a unei mărci suplimentare a complementului direct sub formă de prepoziţie (rom. *pe* şi sp. *a*), indiferent de topică. În cazul unor astfel de complemente reluarea era, deci, un element redundant:

rom. ***Pe studenţi i-au prevenit*** *să nu-i aştepte.*
sp. ***A los estudiantes los avisaron*** *que no los esperaran.*

Prin analogie cu reluarea complementului direct, trebuie să fi apărut tendinţa de reluare a complementului indirect, cu toate că acesta era diferenţiat formal de subiect şi complementul direct ori pe plan morfologic (în română), ori sintactic (în

[*] Universitatea „Adam Mickiewicz", Poznań, Polonia.

„Philologica Jassyensia", an XIII, nr. 1 (25), 2017, p. 65–76

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

alte limbi romanice). Cu alte cuvinte, riscul de confuzie era exclus şi reluarea complementului indirect reprezenta întotdeauna o redundanţă:

rom. ***Acestui roman i-a dedicat*** *două cursuri*.
sp. ***A esta novela le ha dedicado*** *dos clases*.

rom. ***Părinţilor le scriau*** *în fiecare zi*.
sp. ***A sus padres les escribían*** *cada día.*

O altă analogie ar fi constat în transpunerea tiparului sintactic de dublare pronominală în topica nemarcată, ajungându-se astfel la anticiparea complementului. Având în vedere faptul că topica normală, prin caracterul său fix, completată de mijloace morfosintactice, nu permite ambiguităţi în interpretarea funcţiilor sintactice ale argumentelor predicatului, anticiparea constituie, din nou, o redundanţă, atât în cazul complementului direct, cât şi indirect. Anticiparea prezintă anumite restricţii – la nivel de limbă standard nu apare decât în română şi spaniolă, dar şi acolo este posibilă, în primul rând, în cazul substantivelor cu caracter uman ~ animat individualizat:

rom. ***I-au prevenit pe studenţi*** *să nu-i aştepte*.
sp. ***Los avisaron a los estudiantes*** *que no los esperaran*.

rom. ***Le scriau părinţilor*** *în fiecare zi*.
sp. ***Les escribían a sus padres*** *cada día.*

Totuşi, variantele vorbite ale altor limbi romanice sau limbile romanice nou standardizate cunosc o răspândire mai mare a fenomenului, cf. anticiparea unui substantiv inanimat definit:

romană: *Caro principetto, **l'ho capita** un po' pe vorta **la vita** tua piccola e malinconica* (Saint-Exupéry 2011) 'Ah, micuţule prinţ, ţi-am înţeles astfel, încetul cu încetul, mica viaţă melancolică'.

piemonteză: *Òh, cit prinsi, i **l'hai capì** pòch për vira toa cita **vita** malinconiosa* (Saint-Exupéry 2000).

Aceste concordanţe sugerează existenţa în sistemul romanic a unei tendinţe de dublare pronominală, realizată ulterior cu un grad diferit de consecvenţă. Dublarea pronominală, şi mai ales anticiparea, din cauza caracterului său pleonastic, este o caracteristică a limbii vorbite care pătrunde mai greu în normele limbii standard. Acestea, în cazul limbilor romanice occidentale, au început să se formeze în Evul Mediu, mai întâi sub influenţa scolastică (mai ales în cazul limbii italiene, cf. Cortelazzo 1984: 27) şi, ulterior, sub influenţa raţionalismului şi iluminismului (mai ales în cazul francezei). De aceea, ori surprind numai primul stadiu al fenomenului: reluarea complementului, ori elimină cealaltă ipostază a dublării: anticiparea, din cauza presiunii unor tendinţe culte contrare construcţiilor pleonastice considerate ilogice.

Prin influenţa romanică (sau, mai precis, balcanoromanică) se explică de multe ori apariţia fenomenului în limbile balcanice (Weinsberg 1983: 79), care doar ar fi dezvoltat fenomenul, exploatându-l mult mai mult decât limbile romanice occidentale, în special cu privire la anticipare. Variantele standard ale limbilor balcanice contemporane s-au constituit relativ recent pe baza limbii vorbite şi în

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

lipsa unei tradiţii literare notabile sau printr-o rupere, uneori destul de radicală, cu tradiţia literară anterioară (greacă veche, slavonă). De aceea, normele lor sunt mai puţin restrictive cu privire la dublarea pronominală, inclusiv anticiparea, proprie limbii vorbite. Gramaticalizarea reluării şi anticipării este cea mai avansată în albaneză (codificată în forma sa literară actuală abia după cel de-al doilea război mondial, de altfel pe baza dialectului tosc, mai balcanic decât dialectul gheg), în aromână (a cărei variantă scrisă este *in statu nascendi*) şi mai ales în macedoneană (ridicată la rangul unei limbi literare abia în secolul al XX-lea). De exemplu, ele admit (albaneza şi aromâna) sau chiar reclamă (macedoneana) anticiparea unui complement direct exprimat de un substantiv inanimat definit, deci nu numai de unul uman sau animat individualizat:

alb. *(E) lexon këtë libër?* 'Citeşti cartea asta?'
arom. *(U) dhyivăseashti cartea aestă?*
mac. *Дали ја читаш оваа книга?*

alb. *E shoh Drita*. 'O văd pe Drita.'
arom. *U ved Maria*. 'O văd pe Maria.'
mac. *Ја гледам Марија*.

Greaca, bulgara şi româna reprezintă cazuri speciale. În secolul al XIX-lea şi chiar al XX-lea, în perioada elaborării normelor limbii literare moderne, cu toate că învinsese deja ideea de creare a limbii literare pe baza limbii vorbite, populare, ele mai erau tributare unor influenţe vechi, cărora li se adăugau şi unele noi: celei greceşti vechi (în cazul limbii neogreceşti), celei slavone şi greceşti vechi, urmate de cea rusească (în cazul limbii bulgare) şi celei slavone, greceşti vechi, latine şi maghiare, urmate de influenţa romanică (în cazul limbii române). De aceea, în neogreacă şi bulgară, anticiparea are caracter facultativ şi se limitează la substantivele animate:

bulg. *Виждам (я) Мария*.
gr. *(Τη) βλέπω τη Μαρία*.

Anticiparea este atestată deja în româna veche (1521–1640), dar se realizează cu o consecvenţă mai mare abia în a doua parte a acestei perioade (1640–1780) (Frâncu 2009: 174, 177, 350–351, 354). Varianta literară a limbii române din secolul al XIX-lea şi al XX-lea reclamă într-un mod mai consecvent reluarea, dar anticiparea complementului este obligatorie, de fapt, numai în cazul pronumelui personal accentuat. În rest, ea are caracter facultativ, şi oricum, este limitată la categoria uman ~ animat ~ individualizat, care în cazul complementului direct trebuie marcată în mod obligatoriu de prepoziţia *pe*. În ultima vreme, caracterul facultativ al unor cazuri de anticipare se transformă, sub impactul limbii vorbite, posibil în continuarea unor tendinţe romanice sau/şi balcanice, în unul obligatoriu şi în varianta scrisă. În primul rând, nu se acceptă decât construcţii precum: *Îl văd pe Ion*, *Îi caut pe colegi*, construcţii precum **Văd pe Ion*, **Caut pe colegi* fiind considerate incorecte. În al doilea rând, un caracter obligatoriu îl capătă şi anticiparea complementului indirect exprimat de un substantiv cu caracter uman (sau animat, pur şi simplu), deci: *Le-a scris părinţilor* în loc de **A scris părinţilor*. Un

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

exemplu foarte elocvent în acest sens îl oferă un manual de limba română pentru străini din anul 2010, în care găsim următorul exerciţiu:

> *Alegeţi varianta corectă şi explicaţi de ce aţi ales-o*:
> I-am telefonat lui Eugen – am telefonat lui Eugen.
> I-am dat mamei mele o carte – Am dat mamei mele o carte.
> L-am văzut pe Ion – Am văzut pe Ion.
> Am văzut-o pe Ioana ieri în parc – Am văzut pe Ioana ieri în parc. [...] (Moldoveanu Pologea 2010: 104)

Din cheia exerciţiilor rezultă că autoarea consideră variante corecte numai construcţiile cu anticipare (Moldoveanu Pologea 2010: 189).

Anticiparea complementului direct exprimat de *pe* + substantiv şi a complementului indirect cu trăsătura semantică [+uman] devine obligatorie în *Gramatica Academiei* din 2008, ceea ce reprezintă o modificare faţă de ediţia precedentă, în care ambele construcţii sunt considerate facultative[1]. În schimb, se menţine ca facultativă anticiparea unui complement indirect exprimat de un substantiv cu trăsătura semantică [+animat, -uman]. În afară de aceasta, cu toate că *Gramatica Academiei* exclude anticiparea unui substantiv inanimat (GA II 2008: 434–435), uzul lingvistic arată că se poate anticipa şi un complement indirect exprimat de unele substantive care nu au caracter uman sau animat, mai ales instituţii, ţări, dar, în acelaşi timp, unele substantive comune. Această extindere porneşte probabil de la ideea de umanizare sau animizare a acestor substantive sau rezultă din perceperea lor ca puternic individualizate:

> *Noul produs lansat **ii face concurenta lui Apple**!*
> (http://www.amigio.ro/miscare-surprinzatoare-din-partea-brandului-nokia-noul-produs-lansat-ii-face-concurenta-lui-apple/)
> *O carte minunată pentru care **îi mulţumim editurii Gama**!*
> (http://www.laurafrunza.com/2014/12/13/atinge-copacul-fermecat-editura-gama/)
> *Drept care părerea mea este că ce-**i lipseşte României** pentru a fi o ţară perfectă azi este un om, un eveniment sau un tremur care să oprească această coborâre în derizoriu.*
> (http://dilemaveche.ro/sectiune/ieri-vedere-azi/articol/ce-i-lipseste-romaniei-fi-tara-perfecta)

Acelaşi lucru se referă la complementul indirect popular introdus de prepoziţia *la*:

> ***I-am spus la mama***.
> (https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=242467475891859&id=151229338349007)
> ***Da-i drumul la poveste***!
> (http://www.observatorcultural.ro/Da-i-drumul-la-poveste*articleID_13193-articles_details.html)

Aceste tendinţe se reflectă, în primul rând, în limba vorbită, dar pătrund treptat şi în limba scrisă, chiar în registrele formale ale acesteia, printre altele, în

[1] Existența unei reguli noi în această privință a fost observată deja de Coteanu 1963.

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

limbajul juridic. O evoluţie în acest sens se poate observa, de exemplu, în textul *Codului de procedură penală*. În vechiul cod (cel din 1968), anticiparea complementului direct introdus de *pe* alternează cu lipsa anticipării, iar anticiparea complementului indirect nu apare deloc:

> *Organele judiciare au obligaţia **să-l încunoştinţeze**, de îndată şi mai înainte de a-l audia, **pe învinuit sau pe inculpat** despre fapta pentru care este cercetat, încadrarea juridică a acesteia şi să-i asigure posibilitatea pregătirii şi exercitării apărării* (CPP 1968: art. 6, 3).
>
> *În cursul judecăţii, apărătorul are dreptul **să asiste pe inculpat**, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, iar in cazul când inculpatul este arestat, să ia contact cu acesta* (CPP 1968: art. 172, 7).
>
> *La prezentarea materialului de urmărire penală, procurorul este obligat **să prezinte învinuitului sau inculpatului** procesele-verbale în care sunt redate convorbirile înregistrate şi să asigure, la cerere, ascultarea acestora* (CPP 1968: art. 91^3, 4).

În noul cod (cel din 2014), anticiparea complementului direct introdus de *pe* este generală, dar, în continuare, nu este atestată anticiparea complementului indirect:

> *În vederea soluţionării contestaţiei formulate de procuror, instanţa ierarhic superioară este obligată **să îl citeze pe suspect sau inculpat*** (NCPP 2014: art. 179, 15).
>
> *Organul judiciar **comunică suspectului sau inculpatului** calitatea în care este ascultat* (NCPP 2014: art. 100, 1).
>
> *Înlocuirea se dispune, cu citarea expertului, prin ordonanţă de către procuror sau prin încheiere de către instanţă, care **se comunică asociaţiei sau corpului profesional** de care aparţine expertul* (NCPP 2014: art. 169, 2).

În schimb, într-un document juridic afişat pe site-ul Uniunii Europene, există cazuri de anticipare a complementului indirect, dar numai atunci când acest complement este un substantiv cu caracter uman, chiar indefinit:

> *Îndeplinirea formalităţilor de obţinere a unui permis de şedere **nu îl împiedică pe solicitant** să ocupe imediat locul de muncă prevăzut în contractul pe care l-a încheiat* (Decizia 2011: art. 6, 7).
>
> *Cu toate acestea, autorităţile competente din statul în cauză pot **emite lucrătorului** frontalier care desfăşoară o activitate independentă un permis special valabil pentru o perioadă de cel puţin cinci ani* [...] (Decizia 2011: art. 13, 2).
>
> *Un permis de şedere valabil **nu îi poate fi retras unui lucrător** salariat numai pe motivul că acesta nu mai lucrează, fie pentru că are incapacitate temporară de muncă din cauza unui accident sau a unei boli, fie pentru că se află în şomaj involuntar, astfel cum o atestă biroul competent de ocupare a forţei de muncă* (Decizia 2011: art. 6,6).
>
> *În cazul în care piaţa forţei de muncă din Elveţia sau din oricare nou stat membru care a pus în aplicare măsurile tranzitorii este sau riscă să fie grav perturbată, Elveţia sau statul membru în cauză **notifică** această situaţie **Comitetului** mixt, până la 31 mai 2009* (Decizia 2011: art. 2, b).

Cel mai uşor de urmărit este evoluţia fenomenului în limbajul religios, comparându-se versiunile succesive ale aceloraşi fragmente din Biblie. Între secolul al XVI-lea şi al XX-lea, anticiparea practic nu apare în cazul substantivelor, dar se

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

generalizează destul de repede la pronumele personale accentuate (a căror folosire este din ce în ce mai rară, începând să predomine construcţii neutre, fără emfază, cu pronume neaccentuate):

Iosif, bărbatul ei, derept fu şi nu vreaia să o oblicească, ce vrea furiş ***să o lase ea*** (TC 1561: Mt 1, 19).

Acia el cugetă, iată îngerul Domnului ivi-se în somn, grăi: „Iosife, fiul lu David, nu te teame ***a priimi Maria****, muiarea ta; ce e amu întru ea să nască de Duhul Sfânt iaste”* (TC 1561: Mt 1, 20).

Sculă-se Iosif den somn şi feace ca zise lui îngerul Domnului şi ***priimi muiarea lui*** (TC 1561: Mt 1, 24).

Şi ***nu ştia ea*** *până* ***născu fiul lui*** *dentăiu şi zise numele lui Isus* (TC 1561: Mt 1, 25).

Deca muri Irod, iată îngerul Domnului în somn ***ivi-se lu Iosif*** *întru Eghipet* (TC 1561: Mt 2, 19).

Atunce ***grăi ucenicilor lui****: „Seceräciune e multă şi lucrători puţini”* (TC 1561: Mt 9, 37).

Iară Iósif, bărbatul ei, fiind direpт şi nevrînd ***să o vădească pre ea****, vru să o lase pre ascuns* (B 1688: Mt 1, 19).

Şi cugetînd el acêstea, iată îngerul Domnului ***i să arătă lui*** *în vis, grăind: „Iósife, fiiul lui David, nu te tême* ***a lua pre Máriia****, muiêrea ta, că cel născut întru ea den Duhul Sfînt iaste”* (B 1688: Mt 1, 20).

Şi sculîndu-se Iósif den somn, au făcut cum au poruncit îngerul Domnului şi ***luo pre muiêrea lui*** (B 1688: Mt 1, 24).

Şi ***nu o cunoscu pe ea*** *pînă unde* ***au născut pre fiiul ei*** *cel născut dentîiu şi chemă nume lui Iisus* (B 1688: Mt 1, 25).

Iară deaca muri Irod, iată, îngerul Domnului în vis ***să arată lui Iosif*** *în Eghipet* (B 1688: Mt 2, 19).

Atunci ***zise ucinicilor Lui****: „Iată, săcerătură e multă, iară lucrători-s puţini”* (B 1688: Mt 9, 37).

Iară Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi nevrând a o vădi, au vrut într-ascuns a o lăsa (B 1760-61: Mt 1, 19).

Iară aceastea el gândind, iată îngerul Domnului i s-au arătat în somn, zicând: „Iosife, fiiul lui David, nu te teame ***a lua pre Maria*** *muiarea ta, că ce s-au născut într-însa din Duhul Sfint iaste”* (B 1760-61: Mt 1, 20).

Şi, sculându-să Iosif din somn, au făcut precum i-au poruncit îngerul Domnului şi ***au luat muiarea sa*** (B 1760-61: Mt 1, 24).

Şi nu o cunoştea până când ***au născut pre fiiul său*** *cel întâiu născut şi au chemat numele lui Isus* (B 1760-61: Mt 1, 25).

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

Iară, deacă au murit Irod, iată, îngerul Domnului ***s-au arătat*** *în somn* ***lui Iosif*** *în Eghipt* (B 1760-61: Mt 2, 19).

Atunci ***au zis ucenicilor Săi****: „Săceriş, adecă, mult e, iară lucrători puţini”* (B 1760-61: Mt 9, 37).

Iară Iosif, bărbatul ei, fiind drept, şi nevrând ***să o vădească pre ea****, au vrut pe ascuns să o lasă* (B 1795: Mt 1, 19).

Şi, cugetând el aceastea, iată, îngerul Domnului prin vis ***s-au arătat lui****, zicând: „Iosife, fiiul lui David, nu te teame* ***a lua pre Mariia****, muiarea ta, că ce s-au născut într-însa din Duhul Sfânt easte”* (B 1795: Mt 1, 20).

Şi, sculându-să Iosif din somn, au făcut precum i-au poruncit îngerul Domnului şi ***au luat pre muiarea sa*** (B 1795: Mt 1, 24).

Şi ***nu o au cunoscut prea ea*** *până ce* ***au născut pre Fiiul său****, Cel Întâiu-Născut, şi au chemat numele Lui Iisus* (B 1795: Mt 1, 25).

Iară, deaca au murit Irod, iată, îngerul Domnului, în vis, ***s-au arătat lui Iosif*** *în Eghipt* (B 1795: Mt 2, 19).

Atunci, ***au zis ucenicilor Săi****: „Iată, săcerişul easte mult, iară lucrători puţini”* (B 1795: Mt 9, 37).

Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi ***nevrând s'o vădească*** *pre ea,* ***a vrut*** *pre ascuns* ***s'o lase*** *pre dânsa* (B 1838: Mt 1, 19).

Şi aceastea gândind el, iată îngerul Domnului în vis s'arătat lui, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme ***a lua pre Maria****, muierea ta, că ce s'a zămislit întrânsa, din Duhul Sfânt este* (B 1838: Mt 1, 20).

Şi sculându-se Iosif din somn, a făcut precum i a poruncit lui îngerul Domnului, şi ***a luat pre muierea sa*** (B 1838: Mt 1, 24).

Şi ***nu o a cunoscut pre ea,*** *până ce* ***a născut pre fiul său*** *cel întâinăscut, şi a chiemat numele lui Iisus* (B 1838: Mt 1, 25).

Iar după ce s'a sfârşit Irod, iată îngerul Domnului în vis ***se arată lui Iosif*** *în Eghipt* (B 1838: Mt 2, 19).

Atunci ***a zis ucenicilor lui****: iată săcerişul este mult, iar lucrătorii puţini* (B 1838: Mt 9, 37).

Iar losif bărbatul ei, drept fiind şi nevoind s'o vădească, se hotărî s'o părăsească în ascuns (B 1874: Mt 1, 19).

Acestea cugetând în sine, iată îngerul Domnului i-se arătă în vis, zicând: „Iosife, fiul lui David, nu te teme, ***a****-ţi* ***lua*** *femeie* ***pe Maria****, pentru că cel născut în ea este din duh sfânt”* (B 1874: Mt 1, 20).

Şi deşteptându-se Iosif din somn, făcu cum îi porunci îngerul Domnului, şi ***luă pe femeia sa*** (B 1874: Mt 1, 24).

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

*Şi **n'o cunoscu pe dânsa** până ce **născu fiu;** şi chemă numele lui Iisus* (B 1874: Mt 1, 25).

*Iar sfârşindu-se Irod, iată îngerul Domnului **se arătă** în vis **lui Iosif** în Egipet* (B 1874: Mt 2, 19).

*Atuncia **zise ucenicilor săi**: secerişul este mult, iar lucrători puţini* (B 1874: Mt 9, 37).

Iosif, bărbatul ei, era un om neprihănit, şi nu voia s'o facă de ruşine înaintea lumii; de aceea şi-a pus de gînd s-o lase pe ascuns (B 1921: Mt 1, 19).

*Dar pe când se gîndea el la aceste lucruri, i s-a arătat în vis un înger al Domnului, şi i-a zis: „Iosife, fiul lui David, nu te teme **să iei** la tine **pe Maria**, nevastă-ta, căci ce s'a zămislit în ea este dela Duhul Sfînt"* (B 1921: Mt 1, 20).

*Când s'a trezit Iosif din somn, a făcut cum îi poruncise îngerul Domnului; şi **a luat** la el **pe nevastă-sa*** (B 1921: Mt 1, 24).

Dar n'a cunoscut-o, pînă ce ea a născut un fiu. Şi el i-a pus numele Isus (B 1921: Mt 1, 25).

*După ce a murit Irod, un înger al Domnului **se arată** în vis **lui Iosif**, în Egipt* (B 1921: Mt 2, 19).

*Atunci **a zis ucenicilor Săi**:„Mare este secerişul, dar puţini sînt lucrătorii!"* (B 1921: Mt 9, 37).

Iosif, bărbatul ei, fiind om drept, nevrând s'o vădească, şi-a pus în minte s'o lase în ascuns (B 1938: Mt 1, 19).

*Ci cugetând el aceasta, iată îngerul Domnului **i se arătă** în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme **a lua pe Maria**, femeia ta, că ce s'a zămislit într'însa este din Duhul Sfânt* (B 1938: Mt 1, 20).

*Deşteptându-se din somn, Iosif făcu aşa precum i-a poruncit îngerul Domnului, şi **luă** la el **pe femeia sa*** (B 1938: Mt 1, 24).

*Şi **n'a cunoscut-o pe ea** până ce **a născut pe fiul său** cel întâi născut şi a chemat numele lui: Iisus* (B 1938: Mt 1, 25).

*După moartea lui Irod, iată că îngerul Domnului **se arată** în vis **lui Iosif**, în Egipt* (B 1938: Mt 2, 19).

*Atunci **zis-a ucenicilor lui**: Secerişul e mult, dar lucrătorii sunt puţini* (B 1938: Mt 9, 37).

La sfârşitul secolului al XX-lea şi la începutul secolului al XXI-lea, are loc o schimbare radicală în această privinţă. Pe când versiunea din 1994 urmează modelul traducerilor din prima jumătate a secolului (B 1921, B 1938), traducerile recente, de la începutul secolului nostru, aplică modelul care pare să fi învins în limba vorbită a ultimelor decenii:

Iosif, logodnicul ei, drept fiind şi nevrând s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns (B 1994: Mt 1, 19).

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

Şi cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme ***a lua pe Maria****, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt* (B 1994: Mt 1, 20).

Şi deşteptându-se din somn, Iosif a făcut aşa precum i-a poruncit îngerul Domnului şi ***a luat*** *la el* ***pe logodnica sa*** (B 1994: Mt 1, 24).

Şi fără ***să fi cunoscut-o pe ea*** *Iosif, Maria* ***a născut pe Fiul său*** *Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus* (B 1994: Mt 1, 25).

După moartea lui Irod, iată că îngerul Domnului ***s-a arătat*** *în vis* ***lui Iosif*** *în Egipt* (B 1994: Mt 2, 19).

Atunci ***a zis ucenicilor Lui****: Secerişul e mult, dar lucrătorii sunt puţini* (B 1994: Mt 9, 37).

Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind şi nevrând s-o dea el în vileag, a vrut s-o lase pe ascuns (B 2001: Mt 1, 19).

Şi cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s'a arătat în vis, grăind: „Iosife, fiul lui David, nu te teme ***s'o iei pe Maria*** *drept femeia ta, fiindcă ceea ce s'a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt"* (B 2001: Mt 1, 20).

Şi trezindu-se Iosif din somn, a făcut aşa cum i-a poruncit îngerul Domnului şi ***a luat-o*** *la sine* ***pe femeia sa*** (B 2001: Mt 1, 24).

Şi nu a cunoscut-o până ce ea ***L-a născut pe Fiul ei****. Şi* ***I-au pus Acestuia*** *numele Iisus* (B 2001: Mt 1, 25).

După moartea lui Irod, iată îngerul Domnului ***i s'a arătat*** *în vis* ***lui Iosif****, în Egipt* (B 2001: Mt 2, 19).

Atunci ***le-a zis ucenicilor Săi****: „Secerişul este mult, dar lucrătorii sunt puţini"* (B 2001: Mt 9, 37).

Iosif însă, soţul ei, era un om drept şi nu voia s-o facă de ruşine înaintea lumii. De aceea el şi-a propus s-o părăsească pe ascuns (B 2007: Mt 1, 19).

Dar în timp ce se gândea el la aceste lucruri, iată că un înger al Domnului i s-a arătat în vis şi i-a zis: „Iosif, fiu al lui David, nu te teme ***s-o iei pe Maria*** *de soţie, căci ce s-a conceput în ea este de la Duhul Sfânt!*" (B 2007: Mt 1, 20).

Când Iosif s-a trezit din somn, a făcut aşa cum i-a poruncit îngerul Domnului. El a luat-o de soţie (B 2007: Mt 1, 24).

Dar n-a cunoscut-o până când ea ***nu a dat naştere unui Fiu****. Şi el I-a pus numele Isus* (B 2007: Mt 1, 25).

După ce a murit Irod, un înger al Domnului ***i s-a arătat*** *în vis* ***lui Iosif****, în Egipt* (B 2007: Mt 2, 19).

Atunci ***le-a zis ucenicilor Săi****: „Secerişul este mult, dar lucrătorii sunt puţini"* (B 2007: Mt 9, 37).

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

Iosif, soţul ei, fiind drept şi nevoind ***s-o denunţe****, a vrut* ***să o lase*** *în ascuns* (B 2013: Mt 1, 19).

Cugetând el la acestea, iată că un înger al Domnului ***i-a apărut*** *în vis, spunându-i: „Iosif, fiul lui David, nu te teme* ***să o iei pe Maria****, soţia ta, căci ceea ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt”* (B 2013: Mt 1, 20).

Trezindu-se din somn, Iosif a făcut după cum i-a poruncit îngerul Domnului şi ***a luat-o*** *la sine* ***pe soţia lui*** (B 2013: Mt 1, 24).

Şi ***nu a cunoscut-o*** *până când ea a născut un fiu. Şi i-a pus numele Isus* (B 2013: Mt 1, 25).

După ce a murit Irod, iată că îngerul Domnului ***i s-a arătat*** *în vis* ***lui Iosif****, în Egipt* (B 2013: Mt 2, 19).

Atunci ***le-a spus discipolilor săi****: „Secerişul este mare, însă lucrătorii sunt puţini”* (B 2013: Mt 9, 37).

În traducerile recente, anticiparea devine nu doar mai consecventă, ci şi mai frecventă, mai ales în cazul obiectului indirect, prin aplicarea ei la substantive nu doar cu caracter uman, ci şi animat, şi – în traducerea lui Anania (B 2001) – prin extinderea ei la substantive inanimate, animizate sau umanizate:

Şi ***s-au închinat balaurului****, fiindcă* ***i-a dat fiarei*** *stăpânirea; şi* ***s-au închinat fiarei****, zicând: Cine este asemenea fiarei şi cine poate să se lupte cu ea?* (B 1994: Ap 13, 4).

Cine are urechi să audă ceea ce Duhul ***zice Bisericilor****: Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care este în raiul lui Dumnezeu* (B 1994: Ap 2, 7).

Strigând munţilor şi stâncilor*: Cădeţi peste noi şi ne ascundeţi pe noi de faţa Celui ce şade pe tron şi de mânia Mielului* (B 1994: Ap 6, 16).

Şi ***i s-au închinat Balaurului****, pentru că el* ***i-a dat Fiarei*** *stăpânirea; apoi* ***i s'au închinat Fiarei****, zicând: „Cine-i asemenea Fiarei şi cine poate să se războiască împotrivă-i?...”* (B 2001: Ap 13, 4).

Cel ce are urechi, să audă ce Duhul ***le zice Bisericilor****:Biruitorului, lui îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care este'n raiul lui Dumnezeu* (B 2001: Ap 2, 7).

[S]-au ascuns în peşterile şi-n stâncile munţilor, ***strigându-le munţilor şi stâncilor****: „Cădeţi peste noi şi ascundeţi-ne de faţa Celui ce şade pe tron şi de mânia Mielului”* (B 2001: Ap 6, 16).

Şi ***i s-au închinat balaurului****, pentru că el* ***îi dăduse*** *autoritate* ***fiarei****. Ei* ***s-au închinat*** *şi* ***fiarei****, zicând: „Cine este ca fiara şi cine se poate război cu ea?!”* (B 2007: Ap 13, 4).

Cel ce are urechi, să audă ce ***zice bisericilor*** *Duhul! „Celui ce învinge îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care se află în Raiul lui Dumnezeu”* (B 2007: Ap 2, 7).

Ei ***ziceau munţilor şi stâncilor****: „Cădeţi peste noi şi ascundeţi-ne de faţa Celui Ce şade pe tron şi de mânia Mielului”* (B 2007: Ap 6, 16).

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

Şi au început să se prosterne înaintea dragonului pentru că ***a dat*** *autoritate* ***Fiarei*** *şi să se prosterne şi înaintea Fiarei, spunând: „Cine este asemenea Fiarei şi cine poate să se lupte cu ea?”* (B 2013: Ap 13, 4).

Cine are urechi să audă ceea ce Duhul ***spune Bisericilor****: celui care învinge îi voi da să mănânce din pomul vieţii, care este în paradisul lui Dumnezeu* (B 2013: Ap 2, 7).

[S]punând munţilor şi stâncilor*: „Cădeţi peste noi şi ascundeţi-ne de faţa celui care şade pe tron şi de mânia Mielului”* (B 2013: Ap 6, 16).

Aşadar, limbajul religios, care în general este mai conservator şi arhaizant prin natura sa, nu doar în domeniul lexicului, ci şi în privinţa structurilor folosite, se adaptează noilor tendinţe privitoare la anticipare chiar mai repede decât limbajul juridic.

În concluzie, anticiparea din limba română se află în plină expansiune, demonstrată de cel puţin trei aspecte:

1) folosirea mai consecventă a anticipării în general – evoluţia de la facultativ la obligatoriu în cazul unor grupuri de exponenţi ai complementului direct şi indirect;

2) folosirea mai frecventă a anticipării – extinderea de la uman şi animat la animizat şi umanizat ca trăsătură semantică a exponentului complementului anticipat, mai ales în cazul complementului indirect;

3) folosirea anticipării în mai multe variante diastratice, diafazice şi diamezice ale limbii române contemporane – extinderea de la informal la formal, de la vorbit la scris.

Bibliografie

a. Izvoare

CPP 1968: *Codul de procedură penală*, Bucureşti, Editura Hamangiu, 2011.

Decizia 2011: *Decizia nr. 1/2011 a Comitetului Mix UE-Elveţia din 18 ianuarie 2011*, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A22011D0159&from=PL&lang3=choose&lang2=choose&lang1=RO

Moldoveanu Pologea 2010: Mona Moldoveanu Pologea, *Limba română pentru străini*. *Caiet de exerciţii*, Bucureşti, Editura Cheiron.

NCPP 2014: *Noul cod de procedură penală*, 2014, http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/120611

Saint-Exupéry 2011: Antoine de Saint-Exupéry, *Er Principetto*, trad. Maurizio Marcelli & Accademia Romanesca, Roma, Massimiliano Piretti Editore, 2011, http://www.petit-prince.at/pp-romanesco.htm

Saint-Exupéry 2000: Antoine de Saint-Exupéry, *Ël Cit Prinsi*, trad. Gianluca Perrini, Turin, Gioventura Piemontèisa, 2000, http://www.petit-prince.at/pp-piemontes.htm

Traduceri ale Bibliei:

T 1560-61: Florica Dimitrescu (ed.), *Tetraevanghelul tipărit de Coresi, Braşov 1560-1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Măniceşti, 1574*, Bucureşti, Editura Academiei RSR, 1963.

B 1688: Eugen Munteanu (coord.), *Biblia 1688 (Biblia de la Bucureşti)*, trad. fraţii Greceanu, XXIII-XXIV, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2015.

B 1760-61: Camil Mureşanu, Ioan Chindriş (ed.), *Biblia Vulgata, Blaj 1760-1761*, vol. 5, Bucureşti, Editura Academiei, 2005.

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)

B 1795: *Biblia de la Blaj 1795*, trad. Samuil Micu, Roma, 2000.
NT 1838: *Noul Testament al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, Smirna, Tipografia lui Ant. Damian.
B 1874: *Sfânta Scriptura a Vechiului şi Noului Testament*, Iaşi, Societatea Biblică pentru Britania şi Străinătate, 1874 (ed. Bucureşti, 1921).
B 1921: *Biblia sau Sfînta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, trad. Dumitru Cornilescu, Societatea Evanghelică Română.
B 1938: *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului şi a Noului Testament*, trad. Vasile Radu, Gala Galaction, Bucureşti, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II".
B 1994: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
B 2001: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, trad. Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti.
B 2007: *Biblia, noua traducere în limba română*, Oradea.
B 2013: *Biblia (Biblia Romano-Catolică)*, trad. Alois Bulai, Eduard Patraşcu, Iaşi, Sapientia.

b. Literatură secundară

Cortelazzo 1984: Manlio Cortelazzo, *Perché* a mí me gusta *sì e* a me mi piace *no?*, „Umgangsprache in der Iberoromania. Festschrift für Heinz Kröll", Tübingen, Gunter Narr.
Coteanu 1963: Ion Coteanu, *Anticiparea complementului prin pronume, o regulă gramaticală nouă?*, „Limba română", XII, 1963.
Frâncu 2009: Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg".
GA II 2008: Valeria Guţu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. II, *Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Weinsberg 1983: Adam Weinsberg, *Językoznawstwo ogólne*, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Pronominal Anticipation in Romanian – the Origin and Evolution of the Phenomenon

The pronominal anticipation of the direct and indirect object in the Romance languages, especially in Balkan and Iberian Romance, seems to have appeared analogically to the pronominal repetition, introduced in the word order. It is also specific to the Balkan Sprachbund (possibly, under the influence of Balkan-Romance), where it is even more consequent and frequent, mainly in Macedonian, Aromanian and Albanian. The pronominal anticipation was registered in old Romanian already, yet it began to be avoided in literary Romanian, notably in formal (legal, scientific) and religious texts. However, in the contemporary written language, it becomes more consequent, or even compulsory, and also more frequent, due to the extension of the semantic criteria of its usage, especially in case of the indirect object. This also applies to the religious language, which can be easily demonstrated by the comparison of the successive Bible translations from the last centuries.

BDD-A26396 © 2017 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:55:47 UTC)